

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

10 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Trzebiatowski

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 grudnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej M.M. i D.G.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 28 czerwca 2022 r., V ACa 746/21,

w sprawie z powództwa M.M. i D.G.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej

w W.

o zapłatę i ustalenie,

1. uchyla zaskarżony wyrok w części, tj. w punkcie I co do zarzutu zatrzymania i odsetek ustawowych za opóźnienie i w tym zakresie oddala apelację pozwanego;

2. zasądza od Banku akcyjnej w W. na rzecz M.M. i D.G. po 3200 (trzy tysiące dwieście) złotych kosztów postępowania kasacyjnego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia Bankowi spółce akcyjnej w W. niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Marcin Trzebiatowski Maciej Kowalski Kamil Zaradkiewicz

(a.z.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 sierpnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że umowa o kredyt mieszkaniowy zawarta 21 grudnia 2006 r. pomiędzy poprzednikiem prawnym pozwanego a powodami M.M. i D.G. jest nieważna, zasądził od pozwanego Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz powodów 456 306,61 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 28 czerwca 2022 r. na skutek apelacji pozwanego zmienił powyższy wyrok Sądu Okręgowego częściowo w ten sposób, że oddalił powództwo o odsetki ustawowe za opóźnienie od zasądzonej kwoty, zastrzegając na rzecz pozwanego prawo zatrzymania zasądzonej kwoty do czasu zaofiarowania przez powodów zwrotu 585 018,38 zł (pkt I); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt II); orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III).

W zakresie niezbędnym do rozpoznania skargi kasacyjnej Sąd Apelacyjny oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

W dniu 21 grudnia 2006 r. powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego banku umowę kredytu mieszkaniowego, na mocy której udzielono im kredytu w wysokości 262 207,70 franków szwajcarskich (CHF), z przeznaczeniem na nabycie bliżej określonego lokalu mieszkalnego. Kredyt miał charakter denominowany i został wypłacony w złotych (PLN). Kwota kredytu w PLN miała zostać określona przez przeliczenie wskazanej kwoty wyrażonej w walucie obcej według kursu kupna tej waluty określonego w tabeli kursów stosowanej przez bank, obowiązującej w dniu uruchomienia środków. Spłata kredytu następowała w PLN,

według harmonogramu w CHF, przy zastosowaniu kursu sprzedaży waluty obcej określonego w tabeli kursów banku w dniu spłaty raty.

W wykonaniu przedmiotowej umowy bank wypłacił na rzecz powodów łącznie około 585 000 zł. W okresie od 15 stycznia 2007 r. do 4 października 2019 r. kredytobiorcy zapłacili na rzecz banku 456 306,61 zł.

Pismem datowanym na 14 listopada 2019 r. powodowie wezwali bank m.in. do zwrotu kwoty 456 306,61 zł jako pobranej od nich nienależnie w związku z nieważnością umowy kredytu, w terminie 7 dni od otrzymania wezwania.

Na rozprawie w dniu 20 lipca 2021 r. pełnomocnik pozwanego, w obecności powodów, złożył oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że kwestionowane przez powodów klauzule dotyczące mechanizmu denominacji mają charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. Jego zdaniem usunięcie z umowy niedozwolonych postanowień określających zasady przeliczenia waluty krajowej na walutę denominacji kredytu, powoduje upadek umowy, ponieważ bez jej uzupełnienia – co jest niedopuszczalne – nie może być ona wykonywana. W konsekwencji przyjął, że umowa kredytu jako nieważna (bezskuteczna) - nie wiąże stron ze skutkiem *ex tunc*, a roszczenie powodów o zwrot spełnionego świadczenia w postaci spłaconych rat kredytu jest zasadne w świetle art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.

Odmienne od Sądu pierwszej instancji Sąd Apelacyjny za uzasadniony uznał podniesiony przez pozwanego zarzut zatrzymania. Rozpatrując, czy roszczenie pozwanego objęte zarzutem zatrzymania jest przedawnione, Sąd ten stwierdził, że termin przedawnienia roszczeń o zwrot nienależnie spełnionych świadczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę - konsumenta trwałej i świadomej decyzji co do akceptacji skutku upadku umowy i ujawnieniu jej wobec banku, co nastąpiło w niniejszej sprawie dopiero 28 grudnia 2021 r. (w dniu wpłynięcia odpowiedzi na apelację, z dołączonym do niej stosownym oświadczeniem powodów). Dopiero wtedy można przyjąć, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny, a obie strony mogą skutecznie żądać zwrotu nienależnych świadczeń. W ocenie Sądu drugiej instancji, skuteczne skorzystanie

przez stronę z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłącza opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia co powoduje, że pozwany nie popadł w opóźnienie w spełnieniu świadczenia na rzecz powodów. Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił powództwo o odsetki za opóźnienie od dochodzonego roszczenia oraz zastrzegł na rzecz pozwanego prawo zatrzymania (art. 386 § 1 k.p.c.).

Powodowie zaskarżyli powyższy wyrok w części, tj. co do pkt. I., a w skardze kasacyjnej zarzucili naruszenie: 1) art. 481 § 1 w zw. z art. 455 i 476 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”) i art. 385¹ k.c.; 2) art. 2 i 76 Konstytucji oraz art. 12 i 169 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej w zw. z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej w zw. z art. 38 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 385¹ k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13; 3) art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w zw. z art. 496 k.c. w zw. z art. 497 i 487 § 2 k.c.; 4) art. 496 i 497 k.c.

Wnieśli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i jego zmianę w zakresie dotyczącym oddalenia powództwa o zasądzenie ustawowych odsetek za opóźnienie od zasądzonej kwoty 456 306,61 zł za okres od 26 listopada 2019 r. do dnia zapłaty oraz przez usunięcie zastrzeżenia, że pozwanemu przysługuje prawo zatrzymania zasądzonej kwoty do czasu zaofiarowania przez powodów zwrotu 585 018,38 zł, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł m.in. o oddalenie skargi oraz zasądzenie kosztów wywołanych jej wniesieniem według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażany był pogląd, że skuteczne skorzystanie przez stronę z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłącza opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia (zob. wyroki SN:

z 31 stycznia 2002 r., IV CKN 651/00; z 6 lutego 2015 r., II CSK 359/14). Wskazywano zarazem, że zarzut zatrzymania nie może zniweczyć konsekwencji opóźnienia w spełnieniu świadczenia, które powstało przed jego skutecznym podniesieniem. Skorzystanie z prawa zatrzymania ma charakter konstytutywny i ze względu na brak regulacji szczególnej nie wywołuje skutku *ex tunc*, a jedynie skutki na przyszłość. W konsekwencji przyjmowano, że za okres przed złożeniem oświadczenia woli o skorzystaniu z tego prawa odsetki za opóźnienie są należne (zob. wyroki SN: z 31 maja 2022 r., II CSKP 34/22; z 6 czerwca 2025 r., II CSKP 570/23).

Powyższe stanowisko, na tle spraw dotyczących konsumenckich kredytów hipotecznych denominowanych lub indeksowanych do waluty obcej (w szczególności franka szwajcarskiego) uległo jednak korekcie. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w wyroku z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, Getin Noble Bank (*Délai de prescription des actions en restitution*), wskazał, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą, w sytuacji gdy umowa kredytu hipotecznego zawarta przez przedsiębiorcę z konsumentem nie może już pozostać wiążąca po usunięciu nieuczciwych warunków zawartych w tej umowie, przedsiębiorca ten może powołać się na prawo zatrzymania umożliwiające mu uzależnienie zwrotu świadczeń otrzymanych od tego konsumenta od przedstawienia przez niego oferty zwrotu świadczeń, które sam otrzymał od tego przedsiębiorcy, lub gwarancji zwrotu tych ostatnich świadczeń, jeżeli wykonanie przez tego samego przedsiębiorcę tego prawa zatrzymania powoduje utratę przez rzeczzonego konsumenta prawa do uzyskania odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na danego przedsiębiorcę do wykonania zobowiązania umownego po tym, jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu świadczeń zapłaconych jemu w wykonaniu tej umowy. Skuteczność ochrony przyznanej konsumentom przez dyrektywę 93/13 byłaby zagrożona, gdyby konsumenci, powołując się na prawa, które wywodzą z tej dyrektywy, byli narażeni na ryzyko nieotrzymania odsetek za opóźnienie od kwot, które powinny im zostać zwrócone ze względu na nieważność takiej umowy od momentu upływu terminu nałożonego na przedsiębiorcę do wykonania świadczenia,

po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tych kwot. Podobne stanowisko TSUE wyraził w postanowieniu z 8 maja 2024 r., C-424/22, WN przeciwko Santander Bank Polska S.A.).

W uchwale składu siedmiu sędziów SN z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23 (OSNC 2025, nr 3, poz. 25), przesądzono, że prawo zatrzymania (art. 496 k.c.) nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony. Natomiast w uchwale składu siedmiu sędziów SN z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24 (OSNC 2025, nr 11, poz. 98), wyjaśniono, że w razie dochodzenia od banku zwrotu świadczenia spełnionego na podstawie umowy kredytu, która okazała się niewiążąca, bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania na podstawie art. 496 w zw. z art. 497 k.c.

W konsekwencji przyjąć należy, że aktualnie zarówno w judykaturze Sądu Najwyższego, jak i orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dominuje stanowisko, że w okolicznościach, jak w badanej sprawie, nie ma podstaw do podniesienia zarzutu zatrzymania (zob. wyrok SN z 16 września 2025 r., II CSKP 1059/23).

Niezwiazanie konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym oznacza, iż nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu (zob. uzasadnienie uchwały całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118, i przywołane tam orzecznictwo). Dla osiągnięcia skutku w postaci niezwiązania niedozwolonym postanowieniem konsument nie jest zobowiązany składać żadnego oświadczenia, w tym oświadczenia o odmowie jego potwierdzenia (zob. wyrok SN z dnia 6 marca 2025 r., II CSKP 593/23). Z powyższego wynika z kolei, że wszelkie świadczenia, które konsument spełnił na podstawie klauzuli abuzywnej (umowy, która okazała się niewiążąca wskutek zawarcia w niej takiej klauzuli), są świadczeniami nienależnymi.

Ponieważ roszczenia z tytułu nienależnego świadczenia mają charakter bezterminowy, to konsument może wezwać do ich spełnienia i postawić w stan wymagalności na podstawie art. 455 k.c. Wezwanie wierzyciela do spełnienia przez dłużnika świadczenia wynikającego ze zobowiązania bezterminowego przekształca

je bowiem w zobowiązanie terminowe. W razie wezwania dłużnik powinien spełnić świadczenie niezwłocznie. Oznacza to, że powinno być dokonane bez zbędnej zwłoki przy uwzględnieniu charakteru roszczenia (zob. np. wyroki SN z 5 czerwca 2024 r., II CSKP 35/24, i z 22 stycznia 2025 r., II CSKP 2050/22). Data wymagalności roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy, a więc i data rozpoczęcia biegu odsetek, nie może być uzależniona od prawa zatrzymania, na które powołuje się przedsiębiorca.

Wobec powyższego – wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji, rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego co do przyznania powodom odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonej kwoty należało uznać za prawidłowe.

Mając powyższe na względzie, ponieważ skarga kasacyjna powodów była uzasadniona a zaistniały przesłanki określone w art. 398¹⁶ zd. 1 k.p.c., Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i orzekł co do istoty sprawy oraz na podstawie art. 108 § 1 i art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c. orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego. Na koszty te składało się wynagrodzenie pełnomocnika ustalone zgodnie z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w wysokości 5400 zł oraz opłata od skargi kasacyjnej w wysokości 1000 zł. Suma zwrotu kosztów została rozdzielona na powodów w częściach równych (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 16 listopada 2023 r., III CZP 54/23, OSNC 2024, nr 6, poz. 57).

Marcin Trzebiatowski Maciej Kowalski Kamil Zaradkiewicz

(a.z.)

[SOP]